

Biełaruskaja

KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA I LITERATURNAJA HAZETA

Adres Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19)
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč

Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

„Bieł. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda —
2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwoja daražej.
HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Leŭ Sapieha.

(U 300-tyja ŭhodki śmierci).

Sioleta 7 VII minaje 300 hadoŭ ad śmierci kanclera, hetmana i maršalka byŭšaha Wialikaha Kniastwa Litoŭskaha i wilenskaha wajewody Lwa Sapiehi. Wilenskaje polskaje hramadzianstwa ŭžo robić zachady, kab redki jubilej hetynaležna adznačyć.

Peŭnie-ž, światkawać 300 lećcie śmierci Lwa Sapiehi palaki majuć nia mała padstaŭ, bo ŭmieła i z dobrym wynikam baraniŭ jon hranic historyčnaj Polšcy ad Maskwy, ale tak-ža nia mała hetych padstaŭ majem i my, biełarusy, dla jakich u historyi pałażyŭ jon sapraŭdy mnoha i wialikaj i karysnej pracy, padtrymliwajučy biełaruskiju kulturu i baroniačy ŭwieś kraj naš ad poŭnaha zlučėnna jaho z Polščaj.

Žyŭ Leŭ Sapieha ŭ druhoj pałowie XVI i ŭ pieršaj pałowie XVII stahodździa. Byŭ heta čas, kali Biełarus, pašla Lublinskaj (1569) i pašla Bieraściejskaj (1596) unii dažywela apoŭnija dni kulturnaj i hramadzka-palityčnaj swajej samastojnaści, niaŭchilna imknučysia da zaniapadu. Woś-ža Leŭ Sapieha heta byŭ najwialikšy z tych synoŭ Biełarusi, jakija astalisia da ostatku wiernymi samastojnickim tradycyjam biełarusau, a tak-ža litwinoŭ i ŭkraŭcaŭ, zhurtawanych — na asnowach uzajemnaj wolnaści, supracuŭnictwa i pašany — u dziaŭžaŭnaj arhanizacyi Wialikaha Kniastwa Litoŭskaha, zlučėnaha z Polščaj da 1569 h. badaj tolki asobaj karala.

Sapiehi (ŭ aktach i chronikach: Sopiha, Sopiha, Sopiężyc) — staradaŭny kniaźy biełaruskij prawasłaŭny rod, jaki pachodziŭ z Smalensčyny. Rod hety ŭ XVI—XVIII st. waładaŭ wializarnymi ziemielnymi abšarami ŭ Biełarusi i Litwie i mieŭ ahramadnaje značėnne ŭ hramadzka-palityčnym žyćci našaha kraju. Prabečkam Sapiehaŭ byŭ Symon Sapieha, pisar Kazimiera Jahiellončyka. U asobach jaho synoŭ — Bahdana i Iwana (Iwaška) — rod Sapiehaŭ dzielićca na dźwie linii: čerejskiju abo siewierskiju i kodenskiju. Pieršym z Sapiehaŭ pryniaŭ katalictwa Iwan syn Symona (1430—1519), choć dzieci jaho byli jašče prawasłaŭnyja; pašla-ž Iwana pawoli praz XVI st. tak-ža stalisia katalikami i ŭsie Sapiehi.

Leŭ Sapieha, syn Iwana Sapiehi (z linii čerejskaj) i kniahini Bahdany Druckaj-Sakalinskaj, radziŭsia 4.IV.1557 h. u dwary swaich bačkoŭ Astroŭnie, u Wiciebsčynie. Akančalnuju adukacyju atrymaŭ zahranicaj u Leipcygu, dzie, jak ab hety možna sudzić z jaho testamentu, z prawasłaŭja pierajšoŭ na kalwinstwa. Wiarnuŭšysia ŭ kraj, chutka prastyŭ zdolnaściami i wučonaściami. U 1580 h. Ściapan Batura naznačyŭ jaho sekretarom Wial. Kn. Litoŭskaha.

Wajna z Rasiejaj maładomu Sapiezie dała dobruju nahodu adznačyćca jašče bolš. Na čale ŭłasnaha wojska ŭ bajach pad Zawaločam, Wialikimi Łukami, prv zdabyćci Pskowa wykazaŭ jon mnoha adwaŭ i zručnaj wajennaj dziejnaści. Za hetyja zasłuhi atrymaŭ ad karala ŭ 1581 h. urad pisara Wial. Kn. Litoŭskaha.

U 1584 h. Leŭ Sapieha byŭ wypraŭleny ŭ Maskwu da cara na pierahawory z im u sprawie Inflantaŭ. Dziakujučy jaho zachadam była padpisana zhoda na 10 hadoŭ. Ale mieŭ jon plany wažniejšyja za Inflanty: Leŭ Sapieha imknušsia da taho, kab usie biełaruskija i ŭkraŭskija ziemli adniać ad Maskwy, dałučyć da Wial. Kniastwa Lit. i, stwarajučy takim čynam hranicy swajej dziaŭžawy z časoŭ Wialikaha Witaŭta, mieć biešpasredny dostup da Čornaha Mora. U tym-ža hody, jašče waročajučysia z Maskwy, atrymaŭ tytuł padkanclera.

U 1586 h. pamior karol Batura.

Nowy karol Zygmunt III, jak i Batura, du-ža caniŭ Sapiehu i dawiarau jamu. Pieršym daručėnniem nowaha karala Sapiezie była sprawa arhanizawaŭnia sudoŭ haloŭnaha trybunału Wial. Kn. Litoŭskaha, a tak-ža nowaje ŭłažėnne zakonau hetaha Kniastwa. Zadaŭni hetyja padkancler naš spoŭniŭ bliskuča: jon arhanizawaŭ Trybunał, jak najwyšejšy, niezaležny ad Polšcy apelacyjny sud, a tak-ža ŭlażyŭ treciaje wydaŭnie kniŭ zakonau, jakuju pad nazowaj Litoŭski Statut ŭ 1588 h. ułasnym koštam wydaŭ. U pracach hetych swaich Leŭ Sapieha pakažaŭsia nia tolki, jak wučony i wialiki praŭnik i arhanizatar, ale tak-ža jak haračy patryjot biełaruskaj litoŭskaukraŭnskich ziamiel i mudry abaroŭnik ich samastojnaści. Mała taho, što trybunalskija sudy adbywalisia ŭ mowie dziaŭžaŭnaj Wial. Kn. Litoŭskaha, biełaruskaj, mała taho, što hetaje treciaje ŭłažėnne zakonau, — jak i dwa pieršyja, — bylo napisana Sapiehaj tak-ža pabełaruskaj, ale jak Trybunał, tak i zakony (Litoŭski Statut) Sapieha tak ŭlażyŭ, kab jany służyli patrebam našaha kraju i kab baranili jaho samastojnaść ad upływaŭ etnagrafičnej, tak zwanej tady Karonna Polšcy. jakaja zaŭsiody, asabliva-ž pašla Lublinskaj Unii, ŭsiami sposabami imknułasia da taho, kab narody Wial. Kniastwa Lit. społščyć i pazbawić ich swajej kulturnaj, ekanamičnej i palityčnej samastojnaści. Tak napr. Statut ułożany i wydany L. Sapiehaj baronić cėlaści hranic Wial. Kn. Lit. ad Polšcy, prypaminaje staroje prawo, što dziaŭžaŭnaj mowaj pawinna być mowa biełaruskaja, a tak-ža nie dazwalaŭ palakom z etnagrafičnej Polšcy zajmać u našym krai dziaŭžaŭnyja pasady i nabywać našy ziemli.

U 1588 h. Leŭ Sapieha pakidaŭ kalwinstwa i prymaje katalictwa, jakomu aŭ da śmierci astajecca wiernym.

U nastupnym hody atrymliwaje jon hodnaść kanclera. U 1600 h. Leŭ uznoŭ jedzie ŭ Maskwu i dabiwajecca zhody na 20 hadoŭ. Pa śmierci ŭ 1621 h. Jana-Karala Chadkiewiča Leŭ naznačajecca wilenskim wajewodaju.

Ad pačatku XVII st. paŭstała ŭ Wial. Kn. Litoŭskim sprawa, jakaja tak-ža nie dawała L. Sapiezie supakoju i turbawała jaho haławu. Sprawa hetaj była kaścielna-cerkoŭnaja unija, padpisana ŭ Bieraści 1596 h.

Leŭ Sapieha stajaŭ za Uniju, pamahaŭ jaje prawodzić i ŭ Bieraści byŭ prysutny, jak pradstaŭnik karala. Unii žadali prawasłaŭnyja episkapy, jakija ŭ jej bačyli ratunek upadku swajej cerkwy, žadali jaje biełaruskija i ahułam krojwyja patryjoty, jak Leŭ Sapieha, jakija u Unii šukali siły baranice ad nacisku na narod biełaruskij polskaha łacinstwa i maskoŭskaha prawasłaŭja, a tak-ža imknułisia da Unii i polskija palityki, jakija ŭ joj bačyli most dla pawolnaha i akančalnaha pferachodu biełarusau ŭ łacinstwa i ŭ polskaść. Dziela hetych bolš-mienš pryčyn Unija stalaŭsia na Biełarusi faktam. Historyki čwierdziać, što spierša pašyralasia jana dawoli pamysna i ahułam spakojna, bo ciomny prawasłaŭny biełaruskij narod, jakoha zhody na uniju nihto nia pytaŭsia, ab tym, što jaho ličyli nie prawasłaŭnym, a unijackim, mała ražbiraŭsia. I tolki tady, kali takija prawasłaŭnyja, jak episkap M. Smatrycki, pačali baranice ad nastupu unii i ŭświedamlać narod ab źmienie biež jaho wiedama jaho wiery, tady ŭ Biełarusi razhalełasia bratnija religijnaja baračba. U baračbie hetaj hwałtami i kryŭdžėnniem adznačalisia i unijaty

i prawasłaŭnyja i polskija ŭłady. Jasnaja reč, što badaj usia biada za heta zwalwałasia prawasłaŭnymi na unijataŭ, jak na začynšykaŭ unii, a praz jaje i ŭsiej hetaj sprawy. A biada stanawilaŭsia što-raz hražniejšaja, bo za prawasłaŭnych ustupalisia zaparoskija kazaki i car maskoŭski. Wyniki z hetaha mahli być sapraŭdy hroznyja. Daskanalna razumieŭ heta Leŭ Sapieha, jaki z hetaj pryčyny zmušany byŭ wiaści dawoli wostruju pierapisku z Jozafatom Kuncewičam, unijackim episkapam u Polacku, zaklikajučy jaho da lahodžėnna unijacka-prawasłaŭnaj sporki i baračby. Z listu Lwa da Kuncewiča, pisanaha 12.III.1522 h., dawledwajemsia, što kancler stajaŭ za uniju, ale dakananuju zhodaŭ i luboju dla ahułnaha dabra narodu, a unii, jakaja i prawodziłasia časta siłaj i ad jakoj tak-ža časta siłaj baranilisia, jon, jak sam piša, nie žadaŭ by ahładać. — Woś-žaŭ religijnych sprawach našaha narodu i kraju Leŭ Sapieha akazaŭsia hlybokim chryščjaninam, haračym patryjotam i mudrym palitykam. Da unii, jak widać z jaho testamentu, a tak-ža i da prawasłaŭja adnosiŭsia jon staronna, sprawiadliwa i z luboju. Leŭ Sapieha adnolkawa lubiŭ uwieś narod biełaruskij, biaz rožnicy wiery. Jon paddzieržywaŭ i fundawaŭ światyni, jak łaciŭnikom, tak unijatam i prawasłaŭnym, usiej swajej pawahaj i ŭmiełaściami lahodziačy miž imi spory i swarki.

U 1623 h. z pryčyny staraści i nawału pracy L. Sapieha zrakajecca kanclerstwa. Šwedzka-ja wajna za Inflanty ŭžnoŭ adnak wyklikaje jaho na publičnuju widoŭniu. U 1625 h. jon naznačajecca na hetmana Wial. Kn. Litoŭskaha i na praciahu niekalkich hadoŭ baronić hetyja ziemli ŭłasnym koštam.

Pašla Šwedzkaj wajny stary Leŭ, abciažany wiekam i zmučany pracaj, pawoli addalajecca ad publičnaha žyćcia, spaŭniajučy tolki abawiazki wilenskaha wajewody i adnačasna šmat pracujučy nad uparadkawaŭnniem Metryki Wial. Kn. Litoŭskaha (Archiŭ Dziaŭžaŭnaj Kancelaryi). Akty hetaj „Metryki“ majuć pieršaradnaje značėnne dla historyi Biełarusi i ŭsiaho našaha kraju ahułam.

Prad śmierciaj Leŭ Sapieha atrymaŭ hodnaść Maršalka Wialikaha Kniastwa. Pamior L. S. 7.VII.1633 h. majučy 76 hadoŭ, pachawany ŭ Wilni ŭ kaściele św. Michała, jaho-ž koštam zbudawanym i na miejsca wiečnaha supacynku pryznačany.

Na zakančėnne darečy budzie adznačyć, što sprawa palityčnaj i hramadzkiej samastojnaści našaha kraju i sprawa samastojnaści kulturnaj narodaŭ hetaha kraju zamiorla razam z Wialikim Lwom Sapiehaj, ale zamiorla časowa; prašlo 230 hadoŭ i hetuju sprawu ŭskraŭsia Kaŭstus Kalinoŭski i pawis za jaje na šyblenicy. Jon sapraŭdy ŭskraŭsia dziaŭžaŭnickuju federacyjniju ideju ziamiel Wialikaha Kniastwa Litoŭskaha, jakim jano faktyčna bylo jašče pašla Lublinskaje unii za časoŭ Lwa Sapiehi, — ale jon ŭžo pradusim zwaročwaŭ uwahu swaju na narod biełaruskij i — moža nawat nieświedama — začaŭ takim čynam u jaho raŭwićci eru zmahaŭnia za poŭnju niezaležnaść Biełarusi.

Napaściasj, lajankaj naprasnaj,
Hrudziej nia warta mazalić
Nie pahasić wam praŭdy jasnej,
Žyŭ Biełarus i budzie żyć!
J. Kułata.

Ahulny Schod Rady Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury.

U niadzielu dn. 7.V h. h. adbyŭsia hadawu zwyčajny schod Rady Bieł. Instytutu Hasp. i Kultury z takim paradyktem dnia: 1) Sprawozdača z dziejności za 1932 h., 2) Wybary nowaha uradu, 3) Biahučyja sprawy.

Schod adkryŭ staršynia Centr. Uradu Ks. W. Hadleŭski i zaprapanawaŭ wybrać staršyniu i sekretara schodu. Na staršyniu byŭ wybrany inż. A. Klimowič, a na sekretara stud. J. Malecki. Pašla hetaha Ks. W. Hadleŭski zabiŭ dakład z dziejności Instytutu za 1932 h. Z hetaha dakładu widać było, z jakimi wialikimi pieraškodami prymuŭany byŭ zmahacca Centr. Urad, kab prawodzić swaju dziejność i, na žal, nie zaŭsiody moh hetyja pieraškody asilić. Wialikim udamam pa Instytucie ŭ 1932 hodzi było zakryćcio adzinaj i apoŭniaj na ŭsim abšery Zach. Biełarusi prywatnaj biełaruskaj pačatkawaj školy ŭ Šaŭlanach, Brasłaŭskaha paw. Pryčynaj zakryćcia była admowa wydačy dahetulaŭniaj wučycielcy M. Bułyha paŭwiedčańnia „moralnaści“ (dziaŭaŭniaj prawamysnaści), što i było wykarystana školnymi ŭladami dzieła niezaćwierdžańnia. Pry hetym treba adznačyć, što Brasłaŭski starasta admowiu dać paŭwiedčańnie „moralnaści“ wielmi skora, bo ŭ toj samy dzień, u jaki była złożona prośba, nia zbiraŭcy nijakich danych ad dziejności M. Bułyha! Z hetaha widać, što ŭsio było ŭžo pryhatawana napierad i jaŭče warta adznačyć, što hetaja samaja M. Bułyha hod tamu (kastyŭnik 1931 hod) była zaćwierdżana wučycielkaj u hetaj škole i praz uwieś hod nijakaha prociŭdziaŭaŭnia prastupku nie dakanała, adnak nia hledziačy na ŭsio heta na stanowiŭŭŭ wučycielki paćwierdżana nia była. Nie pamoh rekurs da Wilenskaha wajawody, nie pamahła interpelacyja paŭla Jaremiča da ministraŭ Unutr. Spraŭ i Aświety — szkoła ŭ Šaŭlanach astałaŭsia biaz wučycielki i hetym samym žlikwidawana. Heta byŭ wialiki i balučy ŭdar pa pracy Instytutu ŭ 1932 h.

Z daľejšaha dakładu staršyni było widać, što na praclahu 1932 hodu było založana cely rad hurtkoŭ na prawincy, pry hetym niekalki było žlikwidawanych, tak što ahulaŭ biaručy na pačatku 1933 hodu isnawała 53 hurtki z boľej jak 1000 siabrami. Najboľej dziejnymi hurtkami žjaŭlajucca: Budstaŭ, Biełaja, Lachawičy, Šalciny, Ikaźn, Šutawičy, Žodzki, Rasła, Juški, Miadźwiedzičy, Mur. Aśmianka. Hetyja hurtki Centr. Urad stawie u przyklad inšym i zaachwočwaŭ da pracy ŭsie tyja, jakija adstali abo adstajuć u arhanizacyjnaj, kulturna-aświetaŭ i haspadarčaj pracy. Badaj pry koźnym hurtku sarhanizawana biblijatečka-čytalnia, lik jakich stahaje 50-ci. Lekcyjaŭ było pračytana kala 60, na jakich było pryblizna 10.000 asob (ličačy na koźnuju lekciju kala 200 čaławiek. U Lachawičach na lekcijach Ks. W. Hadleŭskaha było boľej jak pa 600 čaławiek). Teatralnych pradstaŭleńiaŭ było pastaŭlena kala 100 (Ad niekatorych hurtkoŭ Centrala sprawazdačy nie atrymała, tak što treba dumać, što lik pradstaŭleńiaŭ byŭ kudy boľšy).

Finansy Instytutu składajucca z siabroŭskich uznosaŭ i achwiarau. Stałych dachodaŭ, tak jak heta było daŭniej, kali koźny pasol unosiŭ na patreby Instytutu pa 100 zł. u miesiac, ciapier nima — i heta niastača materialnych sposabaŭ žjaŭlajucca adnej z najboľšych pieraškodaŭ u pracy Instytutu. Za najboľšuju achwiaru na patreby Instytutu (100 dalaraŭ) Centralny Urad składaje achwiaradaŭcu Stanisławu Swinaburku z Miadźwiedzičakaj hminy swaju haraču padziaku. Hrošy majuć pajsci na budowu narodnaha domu ŭ Miadźwiedzičach abo na jakija inšyja mety, zhodna z wolaj achwiaradaŭcy.

U 1932 hodzi byli wydany Instytutam dźwie knižy: „Leki na ździeki“, papularny narys kooperatyŭnaj samapomačy, napisany inż. A. Klimowičem i „Zorka Ideja“, sceničny abra-zok Ruščanca, a tak-ža dadatak da Instrukcyjaŭ Instytutu na asnowie nowych dekretaŭ Prezydenta ab sabrańniach i tawarystwach.

Pašla dakładčyk nakinuŭ plan pracy na budučy hod. Hety plan u karotkich sławach pradstaŭlajucca tak:

1) zakładać nowyja hurtki, dzie-b mahli hurtawacca i arhanizawacca ŭsie tyja adzinki, jakija chacieli-b pracawać na niwie kulturnaha i haspadarčaha adradžeńnia Biełarusi.

2) Praz zakładańnie biblijatečak raźwiewać u siabrach ideolohiju hetaha adradžeńnia; pry hetym wialikaj pomačaj moža być nowazaložanaja inżynieram Klimowičem časopiś „Samapomač“, da pašyrańnia katoraj zaklikaŭucca ŭsie siabry Instytutu.

3) Praz wyjezdy na prawincy siabraŭ Centralnaha Uradu i ładžańnie lekcyjaŭ na temy haspadarki i kultury.

Napaśledak dakładčyk Ks. W. Hadleŭski zatrymaŭsia na pieraškodach, jakija Instytut spatykaŭ ŭ swajej pracy z boku administracyjných ŭladaŭ, ale dzieła abšyrnaści materiału my hetu sprawu pakidajem na druhi raz.

Pašla dakładu było wyrażana absolutoryjum staromu uradu i prystuplena da wybaru nowaha. U rezultacie staršynioju na budučy hod wybrany adnahałosna Ks. W. Hadleŭski i paćwierdżany stary urad u takim składzie: wicestaršyni — inż. A. Klimowič i pasol F. Jaremič, skarbnik świašč. A. Koŭš, sekretar M. Pieciukiewič, siabry ŭradu: dr. Br. Turonak i red. J. Paźniak.

U biahučych sprawach była abhaworana waźnaść wyjezdu na prawincy siabraŭ Centrali z lekcyjami, hutarkami i h. p., kab hetym nawiazwać kontakt z wloskaj i prabudžać jaje da boľej intensyŭnaj pracy na niwie haspadarčaj i kulturnaj i tak-ža była adznačana waźnaść zakładańnia biblijatečak-čytalniaŭ, bo narod naŭ žadaje nia tolki żywoha słowa, ale i drukowanaha. Pašla dyskusija na hetyja temy i pryńačcia adnosnych pastanoŭ, schod Rady Instytutu byŭ začynieny.

Z biełaruskaha žyćcia

Apelacyjny Sud nad Hałošnaj Uprawaj T.B.Š. U m-cy lutym s. h. adbyŭsia ŭ Wilni ŭ Akružnym Sudzie proces nad siabrami Hał. Uprawy T.B.Š. Akružny sud tady Uprawu T.B.Š. ŭ asobach: adw. Steckiewiča, hram. hram. M. Pietkiewiča i R. Šyrmu apraŭdaŭ. Prakuratura, niezdawoliŭšysia hetym sudom, prysud Akružnaha Sudu zaskarżyła. Ciapier henaja sprawa dnia 18 h. m. budzie razhladacca ŭ Wilenskim Apelacyjnym Sudzie.

Wiečar paetaŭ Zach. Biełarusi adbyŭsia dnia 7. h. m. u V aj zali Wil. Uniwersytetu. Wiečar ładziła T-wa Biełarusawiedy pry Wil. Uniwersytecie. Na prahramu Wiečara składaŭsia ŭwodnaje słowa staršyni T-wa St. Stankiewiča i deklamacyja wybranych wieršaŭ paasobnych paetaŭ u alfabetyčnym paradyku: Arsieńniewaj, Byliny, Illašewiča Chw., Mašary, Wasilka i Wilkoŭšyčka. Z nazwanych paetaŭ prysutnymi byli na wiečary J. Bylina i Chw. Illašewič, ale two-raŭ swaich nihto sam asabista nia čytaŭ: wyruchaŭ ich stud. stud. H. Šutawičanka, E. Załkindzianka, J. Malecki i J. Chworast.

„Biełaruskaja Škoła ŭ Łatwii“ papularna-nawukowy, pedahahičny i literaturna-hramadzki štomiesiačnik Nr. 2(19) 1933 h. za m-c luty padaŭ ab žyćci biełarusau ŭ Łatwii, a tak-ža i ŭ Litwie. Adres časopisi: Łatwija, Rīga, Elija iela 20. dz. 25.

BIEŁARUSY ŭ LITWIE.

Litoŭska-biełaruskaje T-wa ŭ Koŭnie. Polskija nazety padajuć, što ŭ pamieškaŭni Biełaruskaha Centru ŭ Koŭnie niadaŭna adbyłasia zborka, na jakaj pastanoŭlena zalażyć Litoŭska-biełaruskaje T-wa. Na henym sabrańni byli nia tolki biełarusy, ale i wydatnyja dziejačy litoŭskija: prof. M. Birżyška, d-r Puryckis, prof. Volteris, prof. Augustaitis, prof. Vajlonis, Penkaitis i inš. Staršynioj naradaŭ sabrańnia byŭ inż. K. Duž-Dušeŭski. Sabrańnie wybrała statutowuju komisiju u jakuju ŭwachodził: inż. Duž-Dušeŭski, hram. Iwanauskasawa, d-r. Puryckis, prof. Augustaitis i Barysewič. Komisija henaja apracawała statut Litoŭska-biełaruskaha T-wa, jaki padany ŭžo na zaćwierdžańnie administracyjnym ŭladam.

Jubilej 15-ych uhodkaŭ abwieščańnia niezaleźnaści Biełarusi. Dnia 25 i 26 sakawika s. h. biełaruskija arhanizacyi: Biełaruskij nacyjnalny sajuz u Litwie, Biełaruskaje kulturna-aświetaŭne T-wa i Abjednańnie biełaruskich studentaŭ uniwersytetu witaŭta wialikaha ładziłi ŭračysty jubilej 15-ych uhodkaŭ abwieščańnia niezaleźnaści Biełarusi. Adbyłasia ŭračystaja akademija, prahrama jakaj dnia 25 sakawika była abwieščana praz radio z Koŭni.

Biełaruskija pradstaŭleńni. Dnia 17.IV s. h. u Koŭnie žanočy addział Biel. Kult. Aświetaŭ. T-wa byŭ zladziŭšy biełaruskij spektakl. Adyhrany sceničny twor „Hurtok“ Baškira. Pašla pradstaŭleńnia adbyłisia deklamacyi, a chor piajaŭ biełaruskija pieśni.

Dnia 22.IV s. h. narodny teatr zladziŭ biełaruskaje pradstaŭleńnie, adyhraŭšy „Strachi Žyćcia“ Alachnowiča. Narodu na biełaruskich pradstaŭleńniech, jak zaŭsiody, było mnoha.

List z čužyny.

(Pašwiačaju Bratu J. G.)

Oj, biaduju ja, škaduju,
Što pakuŭ rodnu Druju!*)
Sam żywu tut, jak na lodzie —
Na Dalokim, na Uschodzie...

Tut i sonca nie takoje:
Waša — jasna, załatoje;
Heta — jarka i zikrata,
Świecić wostra, zyzawata;
Niejka — prosta niedarecy —
Na zhryzoty čaławiecy.

Tam pryhoža, tam wiasioła!
Piajuć ptuški nawakoła;
Šum dubrowy, zapach kwietak;
Šmiech i radaś našych dzietak.

U dzień jasna i prastorna,
A u wiečar — ciś klaštorna;
U kaściele Boža służba,
A u chacie — bracka družba...

A Dźwina jak razaljecca,
Jak na soncy zaśmiajecca, —
Aż mnie śnicca — tak pryhoža!
A tut sumna. Boža, Boža!
Miż čužymi, adzinoki —
Na Uschodzie, na Dalokim...

*) Miastečka ŭ Brasłaŭskim paw.
(Pryp. Red.).

Tam wiasna u rodnym Kraju.

Ja tut tolki ŭspaminaju:
Tam skaŭronak adaźwiecca
Rodnaj pieśniaj. Tak, zdajecca,
Palacieŭ-by z im da Kraju,
Ale woli tut nia maju:
Žywu sumny, adzinoki,
Na Uschodzie, na Dalokim...

Tut i ptuški nie takija:
Niejki nudnyja, niamyja;
Ŭsio admienna, niapryhoža:
Inšy drewy, inša zbožža.
Ludzi žoŭty, kasawoki —
Ja miż imi adzinoki...

Tam pryhoža, jak u rail
Čwituć kwietaki u mai,
Rana myjucca rasoju.
Pamiż kwietak pałasoju
Dźwina stužkaju wijecca:
Bliščyć, świecić, aż śmiajecca;
To da ptuški zahaworyć —
Cichim šumam pieśniam ŭtoryć;
To bušuje, ŭ bierah bjecca,
Ažno plenaju plujecca.

Ŭwiečar ścichnie, jak kanaje;
Nočaj — prosta zamiraje;
Rańniaj zorkaj wiesialeje,
Dniom na soncy pramianieje.
Ŭwosień sumnaja, zaspana;
Žimoi spić zamurawana;

Wiasnoj łomić, kryšyć, sporyć;
Letam paciery haworyć...

Ech, wiasioły Kraj naŭ rodny!
Na ŭsim świecie aniwodny
Z im nia moža stacca roŭny:
Tam biarozy tak čaroŭny! —
Raspuskajuć swaje kosy;
Jeli mknucca pad niabiosy,
A duby, jak wialikany...

Ja-ž żywu tut nadłamany,
Jak halinka ad pnia ŭziata —
Adarwana, ci adciata.

Ŭ čužym kraju, adzinoki, —
Na Uschodzie, na Dalokim...

Tam łuhi, tam zbožža, zbožža!..
Jak ŭspomińš, mily Boža! —
Taho żyta, jak-by mora...
Kołas z kołasam hawora —
Tabie ŭ pojas bjuć pakłony.
Tam awios jaŭče zialony;
Tut pašpieŭ jaćmień wusaty,
Tam hladzić haroch zikraty...

Kasa świšča, sierp skryhoča.
Piajuć žniejki tak achwoča,
Tak wiasioła tam śmiajucca!
Pastušok na našaj dudcy
Našu rodnu pieśniu hraje,
Na łuhu stadžić la hajy...

Ja-ž u ścienach zamurowan,
Jak to! wiazień, jak zakowan;

Ŭ čužoj chacie, adzinoki, —
Na Uschodzie, na Dalokim...

Tam lasy żywicaŭ pachnuć,
A tut ludzi sochnuć, čachnuć.
Tam sasna šumić, jak dyša,
I hałoškaju kałyša.
Tut staŭby telehraficny,
Aŭtabusy dychawicny;
Skryhot aŭta, świst mašyny, —
A tam pieśni sałaŭny...

Tam — braty, a tut čužyja,
Tam mahiły darahija...

Kab ja tolki krylla mieŭ-by,
Tak spiašaŭsia b, tak lacieŭ-by, —
Ŭsio pakuŭ-by na świecie,
Kab na Kraj svoj pahladzieci!

Dyk čahož tudy zabraŭsia?
Ab swaich pazabywaŭsia —
Čamu kinuŭ ślach narodny,
I pakuŭ Kraj svoj Rodny?

Jość idei tak hlyboki,
Što, choć świet taki šyrok,
Im tut ciesna, im tut wuzka.
Ziamla naša Biełaruskaja
Choć i rodna, choć i miła,
Ŭsich idejaŭ nie zmišćila...

W. Adwaźny.

Charbin 19.III.33.

Ab zahraničnej palitycy.

Čiapler i Ameryka užo nia wlerć u ahul-
naje razbrajeńnie, a taksama Anhlija i Italijsa
pierakanalisia, što ŭ čiapierašnich warunkach
utrymać supakoj u Eŭropie — nie mahčyma.
Dziela hetaha i prezident Zł. Št. Ameryki Ruz-
velt zhadziŭsia na projekt Anhlii: — što kali nia
možna zakrapić ahulny supakoj, dyk treba stwa-

ryć sajuz wialikich dziaŭ, jak-b pilnawaŭ hetaha supaköju.

Ważna tut toje, što ŭ Wašyngtonie hawaryli nia tolki ab haspadarcy, ale i ab palitycy. U hetaj plošcy, treba spadziawacca, adbudziacca i wialikaja sušwietnaja kōnferencyja ŭ Londynie.

SSRR i Niamiečcyňa. Pašla nacyjanalistyčnaja rewalucyja ŭ Niamiečcyńie, adnosiny miż Sawietami i nowaj Niamiečcyńaj hlybaka žmianilisja. U Niamiečcyńie pačaušla kurs vyhaniańnia kamunizmu i jahonych upływaŭ nia tolki z Niamiečcyńy, ale i z celaj Eūropy. Sawiety suproć Niamiečcyńy tak wostra wystupił nia mohuč, bo majuć u adnosinach da jaje žwiazanyja ruki.

Sawiety ŭ Niamiečcyńie kupiali rožnyja tawary, a pradusim mašyny, dy ūsio ŭ doŭh. Hetkim čynam bałšawiki winawaty Niamiečcyńie niešta paŭtara miljarda marak. Hetu doŭh Sawiety zabawiazalisja płacić ratami. U prošłym miesiacy treba było zapłacić hetkaju ratu 200 milionaŭ marak, ale nia majućy hrošaj, Sawiety zmušany byli prasić adstročki na 3 miesiacy. Henaje woś biadnoŭta bałšawikoŭ žwiazwaje ich i ŭ palitycy adnosna Niamiečcyńy.

Japonija suproć Sawietaŭ. Japonija na Dalokim Ušchodzie što dalej to ūsio macniej prawodzić swaju palityku. Stwaryŭšy „niezależnuju“ Mandžuryju, jana raščyściła sabie darohu dla upływaŭ u Kitaju, a ciapier uziałasja akančalna vyhnać bałšawikoŭ z Kitajskaj Ušchodniaj čyhunki, jakuju darohoj canoj zbudawaŭ tam rasiejski carski ŭrad. Henuju palityku Japonija prawodzić nie dyplomatyčna, a prosta — siłaj aružža. Prad hetaj siłaj Japonii bałšawiki pačali adstupać na Dalokim Ušchodzie dyplomatyčna: — abwieścili, što pradajuć kitajska-ušchodniuju čyhunku. Treba spadziawacca, što jaje kupić Japonija i praz heta začynie Sawietam darohu upływaŭ na Dalokim Ušchodzie.

Drobnaja wiestki.

Kurs hrašej. Apošnimi časami za dolara eć 7 zł. 50 hr., a za rubla zołatam—4złoty 92 hrošy.

Amnestyja. U Wařawie chodziać čutki, što z pryčyny wybaraŭ prezydenta budzie abwieścana amnestyja.

Uznoŭ nadužycio. U Wařawskim akružnym sudzie skora budzie razhladacca sudowaja sprawa ab nadužyci ŭ haradzkoj dyrekcyi wa daprawodaŭ. Pawodle aktu abwinawačaćnia henaja nadužyci stahajuć 300.000 zł. Niekatoryja znataki hetaj sprawy ŭwažajuć, što henaje nadužycio daslahaje 600.000 zł.

Wajna. Japonskaje wojska zbližajacca da stalicy Kitaju—Pekinu. Parahwaj abjawiŭ wajnu Baliwil.

Gandhi—wiedamy pawadyr Indusaŭ— wypuščany byŭ z anhielskaj turmy i ciapier damahajacca skasawańnia ŭstawy ab baračbie prociŭ pasyŭnaha supraciŭleńnia i zwalnienńia ūsiech palityčnych wiaźniaŭ.

Z kraju.

Nawalnica i razwodździe. Hetymi dniami nad Maładečanskim pawietam pranasłasja wialikaja bura z nawalnicaŭ. Nawalnica najbołš narabiła škody ŭ Bienickaj i Lebiedzieŭskaj hminie. Pašla nawalnicy rečki napoŭnilisja wadoj i wystupili z bierahoŭ, znošaćy masty i razmywajućy hreblj.

Wyjaždžajuć na polnija raboty ŭ Łatwiju. Z Łatwii pryjechaŭ u Wilniu staršynia Łatyskaha Ziemlarobskaha T-wa i nabiraje ludziej na polnija raboty. Z Brasłaŭskaha i Świacian-skaha paw. wyjechała ūžo 2000 asob, pierawažna žončyn, na hetaja zarabotki. Ciapier nabirajuć rabotnikaŭ u Dzišnienskim i Postaŭskim paw. Z rabotnikami zaklučajuć kantrakty na celaje leta—da śniežnia m-ca. Płacić pa 18 lataŭ u miesiac i ŭtrymańnie.

Pažar u kaściele. Nadowiaćy ŭ Piaršajech, Wałožynskaha paw., zhareŭ daščentu dzieraŭlany parafialny kaścioł. Pažar paŭsteŭ unočy, musić ad łampački, što haryć prad św. św. Darami.

Prarok.

Wierš Janki Kupaly.

Siarod many, siarod naśmieškaŭ,
Znak niejki tulaćy k hrudziam,
Išoŭ prarok plaščanaj ściežkaj
Z nawukaj nowaju k ludziam.

Praciŭny wiecier lez u wočy
I plačam pieŭ, jak dżicianio,
Žwiarjo zubami jhrała ŭnočy,
Dniom wyla ŭ niebie hruhańnio.

A jon, nia znajućy hranicaŭ,
Išoŭ chistajućy na-ŭsioŭ;
Ahoń biŭ tolki z-pad zranicaŭ,
Wialikich praŭd światy ahoń.

Duša pylała dziŭnym žaram,
By z zoraŭ wysnutaja nić,
Što świet mahla-b swaim pažaram
Abwić i k soncu ŭwaskraścić.

Užo z swaim akličnym słowam
Prarok daloka byŭ wiadom,
Narodu šmat zbudziŭ k dniam nowym,
Daŭ sławu bratniuju bratom.

Až tak daščih—akwiečan chwałaj—
Ziamli zabranaj sumnych chat,
Dzie carstwa ciemry panawała,
Dzie siłu ūziaŭ nad katam kat.

Narod zmarnieŭšy taho kraju
Swajho na't imieni nia znaŭ,
Jak niepatrebščyna jakaja,
Hibieŭ na świecie i kanaŭ;

Hałowy ludzi pachiliŭšy
Ziamlu kapali, jak kraty,
Ūtapiŭšy ŭ miortwaj nočnaj cišy
Usie žadańni jasnaty.

Prarok — pasoł światła — ŭ zahonu
Ludziej ubačyŭšy takim,
Majaćy staŭ im, jak šalony,
Praročym hołasam swaim.

„Paustańcie, rabskija natury,
Pakińcie svoj adwiečny son,
Zahamaniecie wichram, buraj,
Kab aźna dryhnuŭ waš palon!

„Hladzicie: pradžedawy kości

Ū ziamlu kališ za was lahli,

A wy, jak zbeščanyja hości,

Praklaćciem stali tej ziamli.

„Dzie wašy pieśni żywotworny?

Dzie ŭ was praroki j dudary,

Što nad pahibielańsciaj čornaj

Witali-b polymiam zary?

„Zabyli ūsio, zhubili dolu,

Žmiašali sławy čwiet z hrazioj,

I zapradalisja ŭ niawolu,

Z dušoj i skuraj ščežli ŭ joj.

„Para u ruki brać pachodni,

Ūstawać, iści, noć rasswiatlać!

Bo što nia woźmieciecie siahońnia,

Taho i zaŭtra wam nia ūziać.

„Na zło krywawym pieraškodam

Skidajcie jormy, klićcie schod,

I dajcie znać druhim narodom,

Jak wy silny jšče narod!

„Za mnoj, za mnoj, zabrany ludziej!

Ja dobraj dolaj poslan k wam

I znaju, što było, što budzie,

I was u kryŭdy nie addam“.

Tak hawaryŭ i z rabstwa klikaŭ

Ludziej na wolu toj prarok,

Ždućy z trywohaju wialikaj

Ad ich adkazu nieŭnarok.

A ludzi, hlanuŭšy na sonca,

Adkaz kazali hramadoj:

— Pa kolki-ž nam dasi čyrwoncaŭ,

Kali my pojdzim za taboj?

U Wařawie ukraincami adčyniena biuro jurydyčna-handlowaha pasiarednictwa pad nazowam

„Mediator“

supatka z abmiazowanaju adkaznaściu. Usie, chto maie ŭ Wařawie handlowyia ci jurydyčnyja sprawy, a nia maje materjalnaj mahčymaści sam wyjechać, niachaj škiruje swaju sprawu ŭ blu „Mediator“ pawodle adresu:

Warszawa, Koszykowa 43/4.

Wykanańnie skoraie i sumlennaje.

D a n a s p i š u ć.

Krychu ab žyćci našaj moładzi

w. Damašy, Baranawickaha paw. Moładz našaje wioŭski choć i nia maje swaje arhanizacyi, ale na biełaruskaj adradženskaj niwie pracuje nia horš, jak susiednija wioŭski.

Minulymi Kaladami našaja moładz ładzila pradstaŭleńnie, na jakim mielisia adyhraćsceničny twor „Kališ“, ale Baranawicki starasta nie pazwoliŭ dzieła taho, što hetu sceničny twor nie pracenzurawany i adasłaŭ u wajawodztwa pracenzurawać, dzie i dahetul cenzurujecca. Na hetaje miejsca adyhrali my tady dżwie pjeski: „Sud“ i „Mikitaŭ łapać“.

Ciapier światam Wialikadnia — naša moładz uznoŭ zładzila pradstaŭleńnie, na jakim adyhrała pjesu u čatyroch aktach „Niaskončanaja drama“ Alachnowiča.

Na hetaje pradstaŭleńnie pisali my padzwol u starastwa za paŭtara miesiaca napierad i tak sama da školnaha Inspektara, kab pazwoliŭ školy, bo my pakuliŭšo nia majem ułasnaha budynku, choć pačali budawać u 1932 hodzie. Dastali dazwoły choć u apošnich hadžinach pierad terminam, i ūsio dobra ūladzili. Školnaja zala była pierapoŭniena narodom z susiednich wioŭsak. A nawat mnohija paprychodzili i zdalok—boš 10-ćioch wiorst. Nia hledziaćy na toje, što było wielmi ciasna i dakučna siadzieć i stajać, bo pradstaŭleńnie ciahnułasja ad hadžiny 6 wiečara da hadžiny 11 nočy,—na zali była cišynia.

Słowam, świedamaść narodnaja u nas wialikaja, choć jašče jość adžinki i niaswedamyja. Ale chutka prydzie toj čas, što i jany parazumiejuć.

Ciarpliwy.

Bielaruskaje pradstaŭleńnie.

Miadźwiedzičy, Baranawickaha paw. Dnia 16-ha krasawika, na pieršy dzień Wialikadnia, u w. Haradziščy Baranawickaha paw. adbyłosja biełaruskaje pradstaŭleńnie, ładžanaje artystami-amatarami z hetaje-ž wioŭski, katoryja byli zaprošany Huitkom B.I.H. i K. ŭ Miadźwiedzičach. Stawili „Žbiantiežany Saŭka“ i „Atruta.“ Nia hledziaćy na toje, što pahoda była wielmi drennaja, ludziej adnak było mnoha. Na druhi dzień świata 17.IV. hetaja-ž artyŭsty mielisia adyhrać hetaja samaja pjeski u Miadźwiedzičach, ale nie ūdałosja.

Darahija dziaŭčatki i chłopcyl Nie žnie-achwočwajmasia hetym! Boš enerhii i achwoty, a ūsio budzie dobre! Sława Wam i za heta! Nia traćcie i na dalej achwoty!

—ja.

Piśmo da karespandentaŭ „B. Krynicy.“

Pa našych siolach nia mała jość ludziej česnych, świedomych i razumnych. Mnohija z ich buntujucca suproć akružajučaj ich ciemry i durnaty. Nie adzin z ich chacieŭ-by naprawić henaje zło, jakoje kruhom i štodnia bačyć i časta piša ŭ hazetu ab hetaj chwarobie, kab wyjawić niezderowyja nachiły našaha žyćcia: moža chto z tych, što paddajacca hetym spakusam zła, abo nie razumieje, što robić zło, apamiatajacca i prawicca.

Hetak, widać, razumieje sprawu i redakcyja „B. Krynicy“, dajućy miejsca takim karespandencyjam na bačynach swajej časopisi. Toje, što jość nia dobraje ŭ adnej wioŭcy, heta samaje spatykajacca i ŭ inšych siolach.

Treba henaje zło nia raz padatknuć našym ludziam aź pad nos i jasna pradstawić prad wacy, kab zrazumieli, što heta sapraŭdy nia-dobra i tolki tady jany pačynajuć papraŭlacca.

Karespandenty, jakija padajuć wiestki ŭ hazetu ab kiepskich pachibach žyćcia sialan, pawinny mieć na mecie nia mściwaść da taje ci inšaje asoby, a jasnuju metu baračby z hetkimi pachibami. Aprača hetaha, treba jašče dobraj woli i pry hetym śmiełaści i adwah, kab napisanaje ŭ hazetu ŭ patrebie odkryta świerdzić faktam. Dzieła hetaha treba pišać u hazetu tolki praŭdu, bo niapraŭda zaŭsiady budzie škodzić sprawie. Toj, chto adważycca wystupić u abaronie dobraj sprawy, moža być zaŭsiady peŭny, što jaho padtrymaje kožny česny čalawiek.

Dyk śmieła i adważna wykazwajma ŭ karespandencyjach pryčyny našaj biady i pakazwajma, jak hetu biadu pieramahćy.

M. Zanoza.